

Kulatý stůl na téma

Lidé se zdravotním postižením v komunitních službách

Život v ústavu je hendikep.

Datum a místo konání:

17. října 2012

Krajský úřad

Jihočeského kraje

B. Němcové 49/3

ČESKÉ BUDĚJOVICE

Projekt Podpora transformace sociálních služeb

Transformace je změna velkokapacitní ústavní služby pro lidi s postižením na bydlení a podporu v běžném prostředí. Lidé s postižením díky transformaci přecházejí z velkých ústavů do bytů či rodinných domů v běžné zástavbě a žijí způsobem života, který je obvyklý pro jejich vrstevníky.

S náležitou podporou mohou lidé s postižením žít v běžných domácnostech, převzít odpovědnost za svůj život a zvládat péči o sebe a domácnost tak, jak to dělají ti, kdo v ústavech nežijí. Mohou chodit do zaměstnání, pěstovat své záliby nebo se stýkat s přáteli z okolí. Není důvod, aby svůj život trávili ve velkokapacitní instituci, která je v těchto činnostech omezuje.

Cílem projektu je podpořit přechod lidí s postižením z velkokapacitních ústavních služeb do bydlení a služeb v běžném prostředí.

Projekt realizuje odbor sociálních služeb a sociální práce Ministerstva práce a sociálních věcí ČR.

Projektu se účastní 32 ústavních zařízení z celé ČR, která poskytují služby cca 3 800 lidem s postižením. Na projektu spolupracují všechny kraje České republiky (Hlavní město Praha se vzhledem k podmínkám Evropského sociálního fondu účastní vybraných aktivit).

Součástí projektu je také Národní centrum podpory transformace sociálních služeb, které vzdělává a podporuje účastníky transformačního procesu.

Projekt přispívá k plnění *Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb v jiné typy sociálních služeb, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporující sociální začlenění uživatele do společnosti*, která byla přijata usnesením vlády České republiky č. 127 dne 21. února 2007.

Projekt je financován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost.

Více o projektu: <http://www.mpsv.cz/cs/7058>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

CESTA K ŽIVOTU
TRANSFORMACE SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Transformace sociálních služeb ve Jihočeském kraji

V Jihočeském kraji několik zařízení poskytuje pobytové sociální služby, zaměřující se na péči o lidi se zdravotním postižením:

- ◆ 9 služeb domovy pro osoby se zdravotním postižením - kapacita 723 lůžek
- ◆ 2 služby domov se zvláštním režimem – kapacita 175 lůžek
- ◆ 8 služeb chráněné bydlení - kapacita 138 lůžek
- ◆ 6 služeb týdenní stacionář - kapacita 114 lůžek

Jihočeský kraj je zřizovatelem 14 z těchto 25 pobytových služeb, a to prostřednictvím sedmi organizací.

Služby pro lidi se zdravotním postižením v současné době poskytují především tzv. „ústavy“. Tyto instituce zajišťují na jednom místě péči pro velké množství osob. Do 50. let minulého století pečovala o lidi se zdravotním postižením převážně rodina nebo obec.

Transformace sociálních služeb chce navázat na tuto tradici, ale v moderní podobě. Postupně co nejvíce zapojovat lidi s postižením, kteří v současné době žijí v ústavních typech zařízení, do běžné společnosti. Tento záměr koresponduje i s rostoucí poptávkou po komunitním typu služeb.

Proces transformace sociálních služeb je v souladu se strategickými dokumenty Jihočeského kraje, je zakomponován ve Střednědobém plánu rozvoje sociálních služeb Jihočeského kraje na období 2011-2013. Navazuje i na komunitní plánování obcí, ve kterých se plánuje zřízení služby chráněného bydlení. Transformační proces je zohledněn v komunitním plánování pro území ORP Třeboň a navazuje také na potřeby zjištěné z komunitního plánování v Jindřichově Hradci.

V souladu se záměrem Jihočeského kraje je také zapojení jednoho ze zařízení sociálních služeb zřizovaných Jihočeským kraje do projektu Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb. Jedná se o Centrum sociálních služeb Jindřichův Hradec, Domov Pístina, které by mělo namísto svých současných pobytových sociálních služeb ústavního typu nabídnout klientům novou sociální službu – chráněné bydlení.

Výsledkem projektu by v Jihočeském kraji mělo být:

- ◆ poskytování služeb v přirozeném prostředí
- ◆ přizpůsobení poskytované podpory a pomoci konkrétním lidem se zdravotním postižením
- ◆ snížení počtu domovů pro osoby se zdravotním postižením
- ◆ zlepšení časové i místní dostupnosti sociálních služeb na ose Jindřichův Hradec – Třeboň – České Budějovice
- ◆ umožnění lidem s postižením žít plnohodnotný život

Zaměstnanci Krajského úřadu Jihočeského kraje, odboru sociálních věcí a zdravotnictví, si dobře uvědomují, že bude trvat ještě mnoho let, než se podaří dokončit proces transformace v celém Jihočeském kraji.

Více informací o projektu Podpora transformace sociálních služeb naleznete na webu: www.kpjck.cz

Mgr. Eva Štokingerová

Regionální pracovnice v Jihočeském kraji

Telefon: 739 548 480

E-mail: eva.stokingerova@trass.cz

Centrum sociálních služeb Jindřichův Hradec Zařízení Domov Pístina

Dnešní Domov Pístina je jedním ze zařízení Centra sociálních služeb Jindřichův Hradec, které zřizuje Jihočeský kraj. Jeho úkolem je poskytování pobytové sociální služby "domov pro osoby se zdravotním postižením" dospělým lidem s mentálním, případně kombinovaným postižením, kteří potřebují každodenní podporu jiných lidí. Služba se nachází v malé vesnici Pístina nedaleko Stráže nad Nežárkou. V Domově žije trvale 60 lidí, aktuálně pouze žen od 30 do 66 let.

Sociální služba je zde poskytována tak, aby se co nejvíce přiblížila běžnému životnímu a společenskému standardu. Obyvatelé Domova se podle svých schopností podílí na provozu své domácnosti, někteří dochází do zaměstnání, jiní mají možnost seberealizace například při terapeutických aktivitách. Tým pracovníků služby jim pomáhá všude tam, kde samotní nestačí nebo si nejsou jistí. Jenže...

... ve stávajících kulisách velké instituce tohle všechno zrovna moc dobře dělat nejde. Domov Pístina tak ve svých snahách o „normálnost“ zdejšího života prostě již narazil na hranice možného zlidštění ústavu.

Tyto ženy tvoří celou jednu třetinu stálých obyvatel této obce, přestože ve skutečnosti obývají jen jedno číslo popisné. Nebydlí zde s žádnými muži. Některé se střídají o jednu koupelnu a záchod s dalšími 20 ženami. Další z nich denně dojíždí do několika desítek kilometrů vzdálené Žirovnice, kde mají stálé zaměstnání. Cestování autem se jim kvůli chybějícím spojům hromadné dopravy velmi prodraží.

Jiné ženy práci nemají, protože v místě prostě není nebo jim není možné při práci poskytnout potřebnou asistenci. Některé obyvatelky proto alespoň pracují přímo v zařízení – při úklidu, v prádelně nebo třeba na farmě. Pokud chtějí jet nakupovat, za zábavou nebo prostě jen mezi jiné lidi, pak jsou odkázány na asistenci zaměstnanců, volné auto a řidiče. Mohou jít i pěšky, ale všechno je tu daleko – třeba do většího města je to 15 km. Potřeby jedince se logicky kvůli zjednodušení přizpůsobují požadavkům velkého kolektivu. Život v těchto ústavních kulisách jim sám od sebe odpírá schopnost brát život do svých rukou a rozhodovat se o svých běžných věcech. Tento způsob života je do společnosti nezačleňuje, naopak je vyčleňuje a prohlubuje jejich závislost na systému sociálních služeb, který jen pasivně přijímají.

Transformace sociální služby – tedy zásadní změna místa i způsobu jejího poskytování – je pro tyto lidi jedinou z mála cest, jak se v budoucnu dostat ven z tohoto začarovaného kruhu.

Co máme v plánu (vize transformace)

Plánujeme zcela opustit stávající prostory zařízení v Pístině a vybudovat koedukované chráněné bydlení pro 60 osob s mentálním, případně kombinovaným postižením ve věku od 18 let, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné osoby.

Tím bude ženám a mužům se zdravotním postižením umožněno žít běžným životem a stát se součástí místních komunit v prostředí měst na území Jindřichohradecka, Třeboňska a Českobudějovicka.

Služby budou poskytovány týmem kvalifikovaných zaměstnanců, v přiměřené míře, na základě individuálního přístupu a specifických potřeb klientů.

Nedílnou součástí poskytovaných služeb bude spolupráce a komunikace s rodinami a blízkými osobami klientů, včetně budování dobrých vztahů s veřejností.

Co si od transformace sociální služby slibujeme

Obyvatelky Domova Pístina se budou moci přestěhovat z velkokapacitního zařízení do běžných rodinných domů do měst a obcí, kde mají zájem žít, a s lidmi, se kterými chtějí bydlet.

Očekáváme:

- ◆ zlepšení bydlení klientů sociální služby – smyslem není stavět honosná sídla, ale normální bydlení. V každém domě by mělo bydlet maximálně šest lidí (ve větším domě maximálně 12 lidí ve dvou samostatných domácnostech);
- ◆ otevřené a přirozené vztahy, a to hlavně i s lidmi bez postižení, sousedy apod.;
- ◆ možnost lepšího využívání veřejných služeb, které budou blíž (např. obchody, kadeřnice, restaurace, kulturní zařízení apod.);
- ◆ asistence a podpora šitá na míru dle individuálních potřeb každého klienta – každý tedy dostane přesně tolik pomoci, kolik potřebuje;
- ◆ prohloubení účasti klientů na jejich vlastním životě, více zodpovědnosti na straně klienta, možnost plně se věnovat osobním zájmům;
- ◆ zkušenost pro lidi mimo sociální službu, pro veřejnost – odbourání předsudků konkrétní zkušeností;

pokračování na straně 4

pokračování ze strany 3

- ♦ zvýšení příležitostí pro zaměstnávání klientů na volném trhu práce, využívání různých denních programů a aktivit i mimo sociální službu;

- ♦ plné otevření prostor pro normální život, který bude mít přirozený rytmus, ve kterém se různé věci budou odehrávat na různých místech (ne jako v ústavu na jedné chodbě nebo na jedné místnosti) a ve kterém si klienti budou moci naplňovat společensky hodnotné potřeby (ne jako v ústavu, kde šlo často jen o „holé přežití“);
- ♦ prohloubení kvalifikace pracovníků sociálních služeb a příklad pro další zaměstnance z jiných služeb.

Kontaktní osoba Národního centra podpory transformace sociálních služeb v zařízení:

Mgr. Viktor Štáška

Odborný pracovník NC v zařízení

Telefon: 739 548 457

E-mail: viktor.staska@trass.cz

„Člověk si někdy připadá na všechno sám.“

Rodiny pečující o své blízké se zdravotním postižením si zasluhují pozornost a podporu společnosti. Není to tak dávno, kdy stát „odebíral“ rodinám odpovědnost za péči o příbuzné s postižením (nebo nemocné, seniory) a docházelo k automatickému umístění do ústavní péče. Jiné alternativy prakticky neexistovaly. Ústavy umístěné v okrajových a vzdálených lokalitách se svými pravidly a řádem se pro většinu lidí s postižením nestávaly novým domovem. Přesto tam prožili desítky let, odloučení od původního domova, původní rodiny a přátel.

V současnosti stojíme na rozhraní dvou epoch. Část lidí se zdravotním postižením stále žije v ústavech, většina dětí, dospívajících a část dospělých žije v rodinách. Zavedený systém ústavních služeb neumí reagovat na tuto skutečnost, na reálné potřeby pečujících rodin, ale ani samotných lidí se zdravotním postižením. V průběhu posledních dvou desetiletí postupně vznikaly alternativní ambulantní a terénní služby, speciální školy a podpůrná školská zařízení, nebo také programy integrace ve školách, ty ale povětšinou řeší potřeby rodiny v návaznosti na věk dítěte nebo mladého člověka s postižením. V Jihočeském kraji je zatím malá nabídka dostupných alternativ vhodnějších typů služeb pro dospělé lidi s postižením, např. ve formě podpory samostatného bydlení, chráněného bydlení, nebo podpory zaměstnávání. Rodiče, jejichž dítě prošlo sítí podpory škol, osobní asistence apod., tak stojí na prahu dospělosti svého dítěte znovu na začátku a otevírá se před nimi nejistá budoucnost. „Jako bych byla znovu na mateřské. Syna mi vezmou sotva na pár hodin do denních aktivit, ale protože je na vozíku, dostane se maximálně na zahradu. Pro člověka, který má rád společnost a zábavu, nejsem ani já, natož takováto „aktivita“ plnohodnotným naplněním jeho zájmů a potřeb,“

říká maminka dospívajícího mladého muže s kombinovaným postižením a dodává: „celé noci kvůli tomu nespím, osobní asistence není řešením, není zrovna levná. Člověk si pak připadá na všechno sám.“

Zásadní změny pojetí a nabídky sociálních služeb poskytovaných lidem se zdravotním postižením přináší projekt Ministerstva práce a sociálních věcí ČR Podpora transformace sociálních služeb. Jeho cílem je vytvoření takové sítě sociálních služeb, která umožní lidem s postižením žít životem, který je podobný tomu, jak žijí jejich vrstevníci. To znamená, že už by se lidé s postižením neměli stěhovat za službou – do nepřirozených internátních podmínek zámku nebo jiné velké budovy, ale naopak – služby by měly být dostupné v jejich přirozeném prostředí v blízkosti domova, rodiny a přátel. Aktuálně dochází k radikální proměně současných pobytových zařízení, z nichž některá již úplně opouštějí původní prostory a místo nich vznikají malé domácnosti chráněného bydlení a domovů pro osoby se zdravotním postižením, denní stacionáře nebo sociálně terapeutické dílny v obcích a městech Jihočeského kraje. Lidé s postižením v nich budou žít s potřebnou podporou personálu, podle vlastních možností co nejvíce samostatně a podle svých představ.

Transformace je jen jedním z kroků, jak změnit zavedený přístup k lidem s postižením, k jejich právům, možnostem a k jejich životu. Směřujeme k období, kdy uznáme, že každý člověk má mít šanci prožít plnohodnotný život, o kterém může rozhodovat on sám. Naší odpovědností je vytvářet takové podmínky, aby toho byl schopen bez ohledu na to, jaká omezení mu jeho zdravotní stav způsobuje a zajímat se přitom, co lidé se zdravotním postižením a jejich rodiny opravdu potřebují.

Časté otázky a odpovědi

Znamená transformace zrušení služeb pro lidi s postižením?

Ne, nejedná se o rušení služeb, ale o změnu podmínek a způsobu jejich poskytování. Většina lidí s postižením se z ústavů stěhuje do běžných bytů či rodinných domů, kde jim je zajištěna potřebná podpora např. formou chráněného bydlení. Využívají také denní stacionáře a další způsoby podpory.

Někteří lidé ale z ústavů odcházejí úplně?

Část současných klientů velkých ústavů se vrací ke svým rodinám nebo se stěhuje do domácností s přáteli – a pobytovou sociální službu již nepotřebují. Jsou to ti, kteří mají takové schopnosti a dovednosti, které jim umožňují vést samostatný život. Do ústavu se přitom dostali pro nedostatek jiných možností podpory.

Pokud žil člověk v ústavu dlouhá léta, jak takovou změnu zvládne?

Pro člověka, který strávil část svého života v ústavním zařízení, je určitě tato změna náročná. Proto jí předchází důkladná příprava, která obnáší jak vyhodnocení potřeb člověka, tak naplánování průběhu transformace. Součástí přípravy jsou také výběr místa budoucího bydliště, jeho návštěvy a navazování vztahů s okolím nebo rozvoj potřebných dovedností. Zkušenosti ukazují, že přes počáteční stres dochází po přestěhování ke zlepšení psychické pohody a navázání dobrých vztahů s okolím.

Podle čeho bylo 32 zařízení zapojených do projektu vybráno?

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oslovilo kraje, které přihlásily vybraná zařízení – zohledňovala se vysoká kapacita zařízení a objektů, jejich špatný stav, izolovanost od běžného prostředí a další ukazatele.

Podle čeho jsou vybírány obce, kam se lidé z ústavů stěhují?

Cílové obce jsou vybírány podle konkrétních potřeb lidí, kteří se do nich stěhují: často se odvíjí od jejich rodinných nebo přátelských vazeb.

Spousta lidí s postižením dnes žije v rodinách a do ústavů nechce, ovšem chybí pro ně dostupná pomoc. Proč se raději nevěnujete jim, vždyť o lidi v ústavech je postaráno?

Protože život v ústavu je hendikep. Velkokapacitní instituce omezuje osobní rozvoj člověka. Každý má přitom právo na běžný život srovnatelný s vrstevníky.

Navíc, díky transformaci se zvyšuje dostupnost bydlení a podpory pro dospělé s postižením v běžném prostředí. Nově vytvořené bydlení a služby budou moci využívat také lidé, kteří nepřicházejí z ústavů. V transformaci vybudované zázemí pro služby bude obci sloužit řadu dalších let.

To ale bude stát spoustu peněz, kde je vezmete?

Vytvářet nové služby pro lidi s postižením je možné díky penězům z Integrovaného operačního programu, kde je k tomuto účelu vyhrazeno cca 1,3 mld. Kč.

Více informací: <http://www.mpsv.cz/cs/5496>

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb pomáhá vzděláváním a metodikou 32 organizacím, které umožňují lidem s postižením přejít z velkých ústavních služeb do bydlení a života v běžné společnosti. Národní centrum je součástí projektu MPSV ČR Podpora transformace sociálních služeb.

Národní centrum **podporuje zapojené organizace a kraje posílením personálních kapacit** potřebných pro zvládnutí transformačního procesu: v každé zapojené organizaci má odborného pracovníka na 0,5 úvazku a v každém zapojeném kraji pracovníka na 1,0 úvazku.

Národní centrum **vzdělává pracovníky zapojených organizací a dalších institucí podílejících se na transformaci** služeb sociální péče. Zajišťuje čtyři vícedenní vzdělávací programy a řadu jednorázových seminářů a workshopů, které přispívají ke sdílení zkušeností a informací nezbytných pro úspěšný průběh transformace.

Národní centrum **informuje o transformačním procesu a podporuje veřejnou diskuzi o deinstitucionalizaci** služeb sociální péče.

Národní centrum **poskytuje konzultace a metodickou podporu** při tvorbě transformačních plánů a investičních projektů, které umožňují praktickou realizaci transformace.

Národní centrum **vytváří analytické a metodické nástroje**, které reflektují dosavadní průběh transformace a přispívají k jeho pokračování i pro další lidi s postižením, které žijí ve velkokapacitních institucích.

Národní centrum zahájilo svou činnost v listopadu 2010 na základě veřejné zakázky Ministerstva práce a sociálních věcí.

Řízení, personální zajištění a realizaci řady konkrétních aktivit Národního centra zajišťuje společnost 3P Consulting (www.3pconsulting.cz). Na činnosti Národního centra se také podílejí:

- sdružení Hestia, které poskytuje supervizi zapojeným organizacím, krajům a pracovníkům MPSV a školí intervizory v zařízeních
- společnost Vzdělávací centrum pro veřejnou správu ČR, která zajišťuje některé vzdělávací aktivity
- sdružení Quip – Společnost pro změnu a společnost Akademie produktivity a inovací, které se podílejí na tvorbě analýz.

Při realizaci aktivit spolupracuje Národní centrum s řadou odborníků z dalších organizací, které se věnují transformaci sociálních služeb pro lidi s postižením. Aktivity Národního centra probíhají do března 2013. Novinky na www.facebook.com/trass.cz.

Kontakt:

Národní centrum podpory transformace sociálních služeb

3P Consulting, s.r.o.
Římská 12
120 00 Praha 2

telefon:
(+420) 739 548 469

e-mail:
info@trass.cz

web:
www.trass.cz

Facebook:

www.facebook.com/trass.cz

